

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку фінансового ринку характеризується інтенсивними інтеграційними процесами та посиленням взаємодії його інститутів. Інтеграція фінансових установ є порівняно новим явищем для фінансового ринку України, тому сьогодні не сформовано єдиного підходу до взаємодії окремих інститутів фінансового ринку та управління ризиками, які виникають.

Банківський та страховий сектори прийнято вважати одним з найбільш перспективних напрямів формування стратегічних альянсів, оскільки саме в цих секторах існує значний обсяг капіталів, які потребують ефективного використання і диверсифікації їх діяльності задля підвищення рівня прибутковості. У процесі діяльності банків і страхових компаній виникає чимало ризиків, які є взаємопов'язаними, особливо при виникненні різних способів співпраці і видів взаємодії цих інституцій.

Усе зазначене дозволяє стверджувати про актуальність удосконалення комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній, складовими елементами якої є керівна підсистема і керована підсистема з функціонально-організаційними та ресурсними складовими, з реалізуючим важелем – механізмом ризик-менеджменту для відповідних організаційних видів, які охоплюють максимум можливих і оптимальних варіантів для використання в українських реаліях.

Дослідженню окремих питань у сфері оцінки ризиків і ризик-менеджменту присвячені праці провідних вчених зі сфери банківської справи, теорії економічного ризику, фінансового менеджменту та страхової справи: К. В. Багмет, В. В. Вітлінського, В. В. Вуколова, В. М. Гранатурова, А. І. Грищенко, Л. І. Донець, А. М. Єрмошенко, С. В. Закомлистова, В. А. Зинкевича, І. Ю. Івченко, Г. М. Марковіца (Н. М. Markowitz), Н. І. Машиної, М. Міллера (М. Miller), І. М. Михайловської, Ф. Модільяні (F. Modigliani), Ф. Найта (F. Knight), А. О. Недосекіна, Р. Б. Сабодаш, Л. Я. Слободи, А. О. Старостіної, Т. А. Степанової, Ю. В. Тюленевої, Н. В. Хохлова, В. В. Черкасова та багатьох інших.

Засади взаємодії страхових компаній з банками на фінансовому ринку та питання вивчення ризиків при інтеграції досліджені у роботах Л. Є. Альшиної, Р. Р. Арутюнян, Н. Л. Іващук, Ю. М. Клапківа, В. М. Кремень, Роберта Чепмена (Robert J. Chapman), Р. Джей Херрінг (R. J. Herring), Ей Джей Медсен (A. G. Madsen), Р. Воулсона (R. G. Walsen), А. Месяз-Хандшке (A. Messyasz-Handschke), К. Саай (K. Sahay), І. Школьника (I. Shkolnyk), Чарльза С. Тапієро (Charles S. Tapiero), В. П. Варта (W. P. Warth), В. Ледерофа (V. Ledéroff), Т. В. Бута, І. М. Кожевникової та ін.

Віддаючи належне значному науковому доробку названих вчених, необхідно наголосити на відсутності єдиного підходу до класифікації видів взаємодії з теоретичної та практичної точок зору. Недослідженими залишаються питання ризик-менеджменту при відповідних видах взаємодії банків і страхових компаній.

Відтак необхідність вирішення окреслених завдань у сфері ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній зумовлюють актуальність теми, мету, завдання, структуру і зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичних планів науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету. При виконанні теми «Управління недержавною підсистемою інфраструктури фінансового ринку для забезпечення соціально-економічного розвитку країни» (номер державної реєстрації 0111U002302) автором удосконалено підходи щодо взаємодії банків та страхових компаній на договірній основі, на основі агентських відносин та на рівні інститутів. Розроблені комплексні системи ризик-менеджменту для відповідних видів взаємодії.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад, методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній на фінансовому ринку України.

Для досягнення поставленої мети було визначено і реалізовано такі взаємопов'язані завдання теоретичного, методичного і практичного характеру:

- уточнити теоретичні підходи до трактування поняття «ризик фінансових установ» з метою ідентифікації понятійного апарату діяльності фінансових установ;

- обґрунтувати поняття «ризик-менеджмент взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку» для поглиблення розуміння процесів та управлінських дій щодо забезпечення оптимального співвідношення прибутку та ризику;

- проаналізувати підходи до типологізації банківських ризиків і ризиків страхових компаній та обґрунтувати наявність ризиків, які впливають на діяльність банківського і страхового сегментів фінансового ринку при їх взаємодії;

- дослідити генезу наукових поглядів та понятійного апарату процесу інтеграції банків та страхових компаній з метою формування теоретичних та методичних засад взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку;

- визначити особливості організаційних видів та інституційно-правових основ взаємодії банків і страхових компаній з метою досягнення максимальної результативності їх спільної діяльності;

- удосконалити комплексну систему ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній для різних організаційних видів з урахуванням механізму ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній як складової комплексної системи ризик-менеджменту;

- удосконалити науково-методичний підхід щодо оцінки спільних ризиків взаємодії банків і страхових компаній з метою визначення ймовірності настання ризикової ситуації;

- обґрунтувати напрями інформаційного забезпечення механізму ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процеси ризик-менеджменту, що виникають під час взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку.

Предметом дослідження є теоретичні засади, науково-методичні підходи до взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку і практичні аспекти організації системи ризик-менеджменту.

Методи дослідження. В ході дослідження використовувалися такі методи, прийоми і принципи: системний підхід, дедукція, індукція, історико-економічний аналіз, якісний аналіз і синтез – при обґрунтуванні понять «ризик-менеджмент взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку», «взаємодія банків і страхових компаній» і при визначенні етапів розвитку взаємодії банків і страхових компаній та ризиків взаємодії банків і страхових компаній, економіко-статистичний аналіз – при дослідженні тенденцій розвитку банківського та страхового секторів фінансового ринку, експертна оцінка – для анкетування за допомогою інтерв'ю, структурно-логічний, дискримінантний і кореляційний аналізи – при визначенні рівня впливу ризиків для різних організаційних видів взаємодії, графічний аналіз – для візуалізації результатів дослідження при побудові схем, графіків, поліноміальних ліній тренду, пелюсткових діаграм, карт ризиків.

Інформаційною базою дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради і Кабінету Міністрів України та інша нормативно-правова база, звіти та офіційні статистичні матеріали Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг і Національного банку України, монографічна література, наукові доповіді і періодика з досліджуваної проблематики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних засад та надання науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній на фінансовому ринку України. У процесі дослідження були отримані такі наукові результати:

удосконалено:

– трактування «ризик-менеджменту взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку» як сукупності дій, заходів і прийомів з виявлення і оцінювання ризиків, що використовують банки та страхові компанії у процесі організації різних видів взаємодії, спрямованих на оптимізацію надання банківських та страхових послуг на ринку. Визначено основні види ефектів від взаємодії банків і страхових компаній. На відміну від існуючих, таке тлумачення відображає оптимальність співвідношення прибутку та ризику, тобто, такий рівень, що відповідатиме поставленим на певний момент цілям суб'єктів фінансового ринку;

– на основі систематизації банківських ризиків і ризиків страхових компаній, обґрунтовано спільні ризики, які суттєво впливають на фінансові результати діяльності банків і страхових компаній при їх взаємодії, та типологізацію ризиків з виокремленням кредитного, ринкового, операційного, інформаційного ризику, ризиків ліквідності, цілеспрямування, маркетингу та менеджменту, що є особливо актуальним для суб'єктів господарювання усіх форм власності в контексті стратегічного аналізу та планування у високо конкурентному середовищі;

– науково-методичний підхід до встановлення рівня вагомості ризиків взаємодії банків і страхових компаній на основі використання анкети інтерв'ю та побудови стратегічних карт ризик-менеджменту. За допомогою запропонованого інструментарію доцільно визначати можливість ризикової ситуації за кожним

спільним видом ризику при взаємодії банків та страхових компаній, що дає чітке бачення позитивних і негативних аспектів діяльності банків та страхових компаній, знання конкурентного ринкового середовища та місії на ринку, визначення основних стратегічних перспектив і результативності бізнесу;

– підходи до формування комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній з огляду на визначення та обґрунтування складу і особливостей функціонування елементів механізму ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній з ідентифікацією таких складових: суб'єкти (банки та страхові компанії), об'єкти (ризик взаємодії), інструменти оцінки ризиків, функції механізму, забезпечення механізму, принципи механізму, методи ризик-менеджменту. Такий підхід дає можливість забезпечити максимальний ефект від взаємодії банків та страхових компаній з урахуванням прийнятих ризиків відповідного рівня;

набули подальшого розвитку:

– трактування поняття «ризик фінансових установ», яке, на відміну від існуючих, акцентує увагу на досягненні фінансовими установами позитивних, нульових, негативних результатів унаслідок прояву одного або більшої кількості ризикоутворюючих факторів;

– тлумачення поняття «взаємодія банків і страхових компаній», яке, на відміну від існуючого визначення «інтеграція страхових компаній з банками», є більш широким поняттям і дозволяє оцінити посилення ризиків такої взаємодії за рахунок сукупності організаційних підходів, механізмів прийняття рішень та управління рухом фінансових ресурсів банків і страхових компаній;

– визначення організаційних видів взаємодії банків і страхових компаній для комплексної системи ризик-менеджменту: 1) на основі договірних відносин (клієнтських); 2) на основі агентських відносин (збутових); 3) на основі відносин власності. Така структура дає змогу системно визначити організаційну будову, зміст виду відносин, об'єднаних фінансових ресурсів та отримати максимальні прибутки в розрізі організаційного виду взаємодії, на основі якого співпрацюють фінансові інститути;

– науково-теоретичні підходи щодо обґрунтування напрямів удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії банків і страхових компаній на основі побудови інформаційно-аналітичного комплексу такої взаємодії з урахуванням специфічних вимог цих інститутів як сегментів фінансового ринку.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці теоретичних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо удосконалення ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній в умовах вітчизняної економіки.

Наукові результати, отримані у дисертації, пройшли апробацію і використовуються у практичній діяльності банків: АТ «Укргазбанк» (м. Хмельницький) (довідка № 8 від 21.01.2015 р.); ПАТ «Акцент-Банк» (м. Хмельницький) (довідка № 11 від 19.03.2015 р.) і страхових компаній: ПрАТ «Страхове товариство «Іллічівське»» (м. Хмельницький) (довідка № 98 від 28.05.2015 р.); страхової групи «ТАС» (м. Хмельницький) (довідка № 3 від 22.04.2015 р.). Окремі результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Хмельницького національного університету при викладанні

дисциплін «Страховання», «Страховий менеджмент», «Соціальне страхування», «Кредитування і контроль» (довідка № 36 від 11.06.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою, в якій окреслено основні підходи до забезпечення ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній України. Сформульовані в роботі наукові результати, висновки, рекомендації та пропозиції отримані автором одноосібно. Особистий внесок дисертанта в наукових працях, опублікованих у співавторстві, наведений у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися і обговорювалися на тематичних наукових семінарах кафедри фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького національного університету та на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми комп'ютерних технологій 2010» (м. Хмельницький, 2010 р.); «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в контексті глобалізаційних викликів» (м. Хмельницький, 2011 р.); «Актуальні проблеми підвищення якості підготовки фахівців у галузі економіки в умовах сталого економічного розвитку України» (м. Хмельницький, 2012 р.); «Современные проблемы экономики» (Вірменія, м. Єреван, 2013 р.); «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 2013 р.); «Современные проблемы экономики» (Вірменія, м. Єреван, 2014 р.); «Економічна ситуація в Україні: проблеми і перспективи» (м. Хмельницький, 2014 р.); «Актуальні проблеми посткризового розвитку банківського сектору України» (м. Київ, 2014 р.); «Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (м. Хмельницький, 2014 р.); «Розвиток національної економіки: теорія і практика» (м. Івано-Франківськ – Тернопіль, 2015 р.); «Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії» (м. Київ, 2015 р.); «Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами» (м. Львів, 2015 р.); «Проблеми сучасної економіки» (м. Запоріжжя, 2015 р.); «Економіка, управління, право: проблеми та перспективи розвитку» (м. Ковентрі, Велика Британія, 2015 р.); «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики» (м. Одеса, 2015 р.); «Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (м. Хмельницький – Яремче, 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані у 25 наукових працях, у тому числі: 2 колективних монографіях, 7 статтях у наукових фахових виданнях, з яких 1 публікація – в періодичному науковому виданні іншої держави (Росія), 16 публікаціях апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 9,64 друк. арк., особисто автору належить 8,75 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи викладено на 276 сторінках, основний зміст роботи займає 181 сторінку, у тому числі 24 таблиці (з них 8 займають повну сторінку) та 32 рисунки (з них 6 – на повних сторінках). Список використаних джерел налічує 276 найменувань на 30 сторінках. 12 додатків розміщені на 61 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Розділ 1 «Теоретичні засади ризик-менеджменту в контексті взаємодії банків і страхових компаній» присвячено дослідженню сутності понять «ризик» і «ризик-менеджмент», систематизовано наукові підходи до визначення типів банківських ризиків та ризиків страхових компаній, досліджено генезу понятійного апарату процесу взаємодії банків і страхових компаній.

На основі проведеного критичного аналізу виявлено, що однозначне трактування сутності категорії «ризик» відсутнє. Сучасна наукова фінансово-економічна література дає досить багато різних варіантів визначення, серед яких ризик визначається через поведінку суб'єктів в умовах невизначеності, ризик асоціюється з імовірністю одержання негативних наслідків від діяльності, ризик визначається як імовірність відхилення від запланованих результатів.

Автором сформовано визначення ризику фінансових установ як імовірності одержання негативних наслідків від діяльності на фінансовому ринку, пов'язаної з дослідженням нових ринкових позицій (позитивних, нульових, негативних) у зв'язку з проявом одного або більшої кількості ризикоутворюючих факторів. В залежності від факторів, які переважають, виникає той чи інший вид ризику.

Ризик і управління є взаємопов'язаними компонентами фінансової системи. Для формування дефініції ризик-менеджмент, автором було проаналізовано підходи різних науковців, які трактують поняття як багатоступеневий процес, оптимальне співвідношення прибутку та ризику або сукупність дій, методів, прийомів та заходів. Автором сформовано визначення ризик-менеджмент фінансових установ як сукупність дій, заходів і прийомів, що використовують банки та страхові компанії у процесі організації різних видів взаємодії, спрямованих на оптимізацію надання банківських та страхових послуг на ринку.

У результаті дослідження наукової літератури та вивчення нормативно-правової бази, в роботі виокремлено низку типових ризиків, які виникають у процесі здійснення господарської діяльності, хоча є досить проблематичним охоплення всієї множини ризиків. Проведено експертне дослідження, на основі якого виокремлено ключові спільні ризики, які чинять суттєвий вплив на діяльність банків і страхових компаній: кредитний, ринковий, операційний, інформаційний, ліквідності, цілеспрямування, маркетингу та менеджменту. Доведено, що природа виникнення ризиків, способи їхньої оцінки і управління різняться на страховому і банківському ринках, а також набувають нових форм у фінансових об'єднаннях.

Щоб усвідомити та зрозуміти фінансовий механізм та специфіку взаємодії банків та страхових компаній на сучасному етапі варто враховувати підґрунтя та історичні особливості впливу такої взаємодії. Відтак у роботі удосконалено підхід до періодизації етапів розвитку банківсько-страхової взаємодії, що дає можливість дослідити виникнення первинних зв'язків між банківською та страховою сферами, виокремити специфічні особливості створення перших фінансових інститутів. На основі вищезазначеного та при розгляді найбільш вживаних термінів, які

використовуються для характеристики співпраці банків та страхових компаній (кооперація, інтеграція, консолідація, конвергенція, взаємодія, взаємна організація або організація на взаємних началах) обґрунтовано, що саме поняття «взаємодія» найбільш точно відображає відносини між банками та страховими компаніями. Однак таке трактування недостатньо широко та повно розкриває економічний зміст, особливості та специфіку співпраці між страховими організаціями та банками. Відтак надано авторське визначення терміну «взаємодія банків та страхових компаній», під яким слід розуміти сукупність організаційних підходів, механізмів прийняття рішень та управління рухом фінансових ресурсів банків і страхових компаній.

У розділі 2 «Практика взаємодії страхового та банківського сегментів фінансового ринку» проведено аналіз банківського та страхового секторів фінансового ринку України та їх впливу на стабільність фінансового ринку, запропоновано власне трактування організаційних видів взаємодії банківського і страхового бізнесу, які охоплюють максимум можливих та оптимальних для використання в українських реаліях варіантів, удосконалено методичні підходи до оцінки ризиків взаємодії банків і страхових компаній та розроблено спеціальний інструментарій для оцінки потенційних ризиків.

Проаналізувавши результати діяльності банківського сектору виявлено, що в складі зобов'язань банку основну частку займають залучені кошти. Це свідчить про зростання довіри населення до вітчизняної банківської системи, а також про те, що депозити стають додатковим джерелом доходу. У структурі активів більше 70% займають кредити юридичним особам, що характеризує їх як основний напрям розміщення фінансових ресурсів банків з метою одержання прибутків. Оцінка небанківського сектору фінансового ринку України дає змогу зробити висновок, що ринок страхових послуг чутливо реагує на зміни у економічному середовищі і відображає основні тенденції, які притаманні формуванню нового глобального страхового простору. Хоча нині банки та страхові компанії співпрацюють в обмежених масштабах, проаналізовані показники діяльності та фінансові результати дають змогу стверджувати про великий потенціал для розвитку взаємодії банків та страхових компаній, що можна розглядати як підґрунтя для подальших інтеграційних процесів у фінансовому секторі України.

Узагальнення існуючих поглядів з досліджуваної проблематики дозволило систематизувати розвиток взаємодії банківського і страхового бізнесу у розрізі чотирьох блоків, а саме: мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів.

При діагностиці взаємодії банків і страхових компаній важливим елементом постає вибір оптимального виду їх взаємодії. Дослідження існуючих видів взаємодії показало відсутність єдиного підходу до їх трактування, тому автором запропоновано власну розробку організаційних видів взаємодії банків і страхових компаній (табл. 1, табл. 2, табл. 3).

**Організаційний вид взаємодії банків і страхових компаній
на основі договірних відносин (клієнтських)**

Організаційна побудова	Зміст виду відносин	Ресурси, що об'єднуються	Потенційні ризики
<p>Акціонери банку не здійснюють контроль та управління страховою компанією.</p> <p>Акціонери страхової компанії не здійснюють контроль та управління банком.</p> <p>Взаємодія відбувається на основі договору про співпрацю.</p> <p>Створення на договірній основі режиму найбільшого сприяння у всіх галузях співпраці, тобто утворення договірного альянсу між банком і страховою компанією, що передбачає координацію спільного бізнесу на договірній постійній основі.</p> <p>Страховання страховою компанією банківських ризиків на договірних засадах.</p> <p>Надання послуг клієнтам банку (страхування застави, життя).</p> <p>Розміщення банком резервів страхової компанії.</p>	<p>Клієнтські:</p> <ul style="list-style-type: none"> – банк є клієнтом страхової компанії; – страхова компанія є клієнтом банку 	Відсутнє об'єднання ресурсів	<p>Відсутні спільні ризики.</p> <p>На якість договорів про співпрацю можуть вплинути ризики, що виникають у діяльності окремої фінансової установи</p>

**Організаційний вид взаємодії банків і страхових компаній
на основі агентських відносин (збутових)**

Організаційна побудова	Зміст виду відносин	Ресурси, що об'єднуються	Потенційні ризики
<p>Акціонери банку не здійснюють контроль та управління страховою компанією.</p> <p>Акціонери страхової компанії не здійснюють контроль та управління банком.</p> <p>Банки і страхові компанії обирають стабільних партнерів через процедуру акредитації</p>	<p>Збутові:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Bancassurance» (реалізація страхових послуг через банківську мережу); – «Assurfinance» (реалізація банківських послуг через канали збуту страхової компанії); – «Allfinanz» (реалізація банківських і страхових послуг через мережу банків і мережу страховиків); – «Finanssurance» (реалізація страхових продуктів через мережу будь-яких фінансових посередників) 	Відсутнє об'єднання ресурсів	<p>Відсутні спільні ризики.</p> <p>Виникає ймовірність операційного ризику – понести збитки або не отримати відповідний дохід у зв'язку з навмисними/ненавмисними помилками або невідповідними діями персоналу банку, страхової компанії або іншого фінансового посередника.</p> <p>При неправильній організації інформаційних потоків або впливу зовнішніх подій на інформаційні системи можливе виникнення інформаційних ризиків</p>

**Організаційний вид взаємодії банків і страхових компаній
на основі відносин власності**

Організаційна побудова	Зміст виду відносин	Ресурси, що об'єднуються	Потенційні ризики
– компанія-засновник – страхова компанія, дочірня – банк			
Акціонери страхової компанії здійснюють пряме управління страховою компанією і непряме – банком	Банк і страхова компанія мають відокремлений капітал	Об'єднання інформаційних, технологічних, кадрових, управлінських ресурсів (одного, двох або всіх)	Провідними виступають ризики, специфічні для страхової діяльності: андеррайтингу, перестраховання, а також спільні для банків і страхових компаній – кредитний, ліквідності, ринковий, операційний, цілеспрямовані, менеджменту, інформаційний. Можливість ізоляції ризиків у розрізі дочірньої компанії – банку
– повна інтеграція страхової компанії та банку			
Акціонери банку та страхової компанії здійснюють повний контроль та управління всіма напрямками бізнесу	Банк і страхова компанія мають спільний капітал	Інтеграція капіталів, об'єднання інформаційних, технологічних, кадрових та управлінських ресурсів	Характерними є спільні ризики для банків і страхових компаній: кредитний, ліквідності, ринковий, операційний, цілеспрямовані, маркетингу, менеджменту, інформаційний. Майже неможливо ізолювати ризик для недопущення ефекту зараження
– фінансовий супермаркет, фінансовий конгломерат, фінансова група			
Акціонери здійснюють непряме управління всіма дочірніми компаніями	Страхова компанія, банк, інші фінансові установи мають відокремлений капітал	Відсутність об'єднання капіталів. Можливе об'єднання інформаційних, технологічних, кадрових, управлінських ресурсів	Характерні ризики, притаманні фінансовим інститутам: кредитний, ліквідності, ринковий, операційний, цілеспрямовані, маркетингу, менеджменту та інформаційний. Високий потенціал для ізоляції ризиків

При банківсько-страховій взаємодії виникає можливість розширення переліку надаваних послуг, що сприяє збільшенню активності банківських установ, особливо в частині надання кредитів, а взяття на себе частини ризиків страховими компаніями розширює коло потенційних позичальників та стимулює рух фінансових ресурсів, прискорює процеси обміну та забезпечує їх періодичність, що сприяє здешевленню кредиту та подовженню його терміну, а отже, робить його більш цікавим і бажаним для потенційного клієнта. Страхові послуги можуть мати стабілізаційний вплив на діяльність банківських установ та їх клієнтів. У першу чергу, це стосується обов'язкових видів страхування, які передбачені вимогами щодо кредитування: страхування предмета застави, автомобільне чи іпотечне страхування тощо.

У роботі проведено емпіричне дослідження ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній в Україні. Дисертантом розроблено спеціальний інструментарій – анкету інтерв'ю. Побудова пелюсткової діаграми як методу візуалізації результатів дослідження показала, що найвищими є кредитний ризик та

ризик ліквідності, а найменшими – ризики цілеспрямування та маркетингу. Операційний та інформаційний ризик є підвищеними (рис. 1–4).

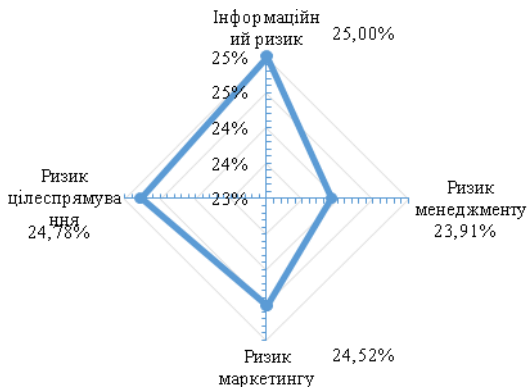

Рис. 1. Оцінка ризиків взаємодії банків і страхових компаній на основі договірних відносин

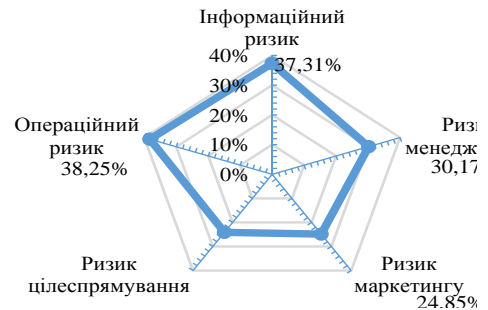

Рис. 2. Оцінка ризиків взаємодії банків і страхових компаній на основі агентських відносин

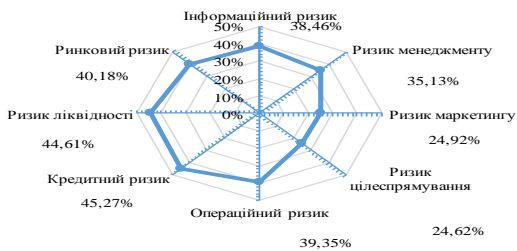

Рис. 3. Оцінка ризиків взаємодії банків і страхових компаній на основі відносин власності

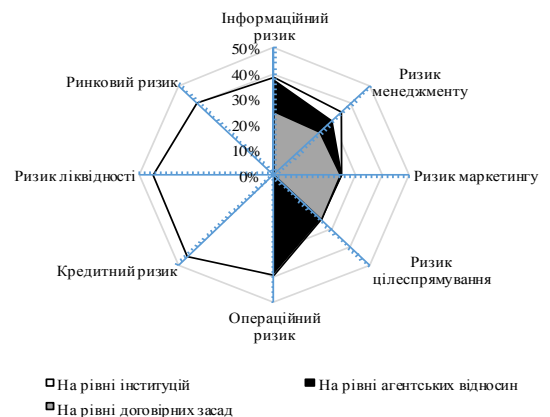

Рис. 4. Оцінка поля загальних ризиків взаємодії банків і страхових компаній при різних організаційних видах

Для відповідної достовірності інформації до опитування було залучено експертів з провідних фінансових установ України. На основі отриманих результатів, ризик-менеджери можуть оцінити який ризик привілеює при тому чи іншому виді взаємодії банків та страхових компаній.

У розділі 3 «Удосконалення ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній» обґрунтовано та сформовано комплексну систему ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній та розроблено механізм ризик-менеджменту взаємодії. У роботі проведено картографування критичних для взаємодії банків і страхових компаній ризиків, удосконалено інформаційне забезпечення механізму ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній.

Автором розроблено комплексну систему ризик-менеджменту, метою якої є забезпечення стратегічної та оперативної стійкості бізнесу компанії за рахунок підтримки рівня ризиків у визначених межах (рис. 5).

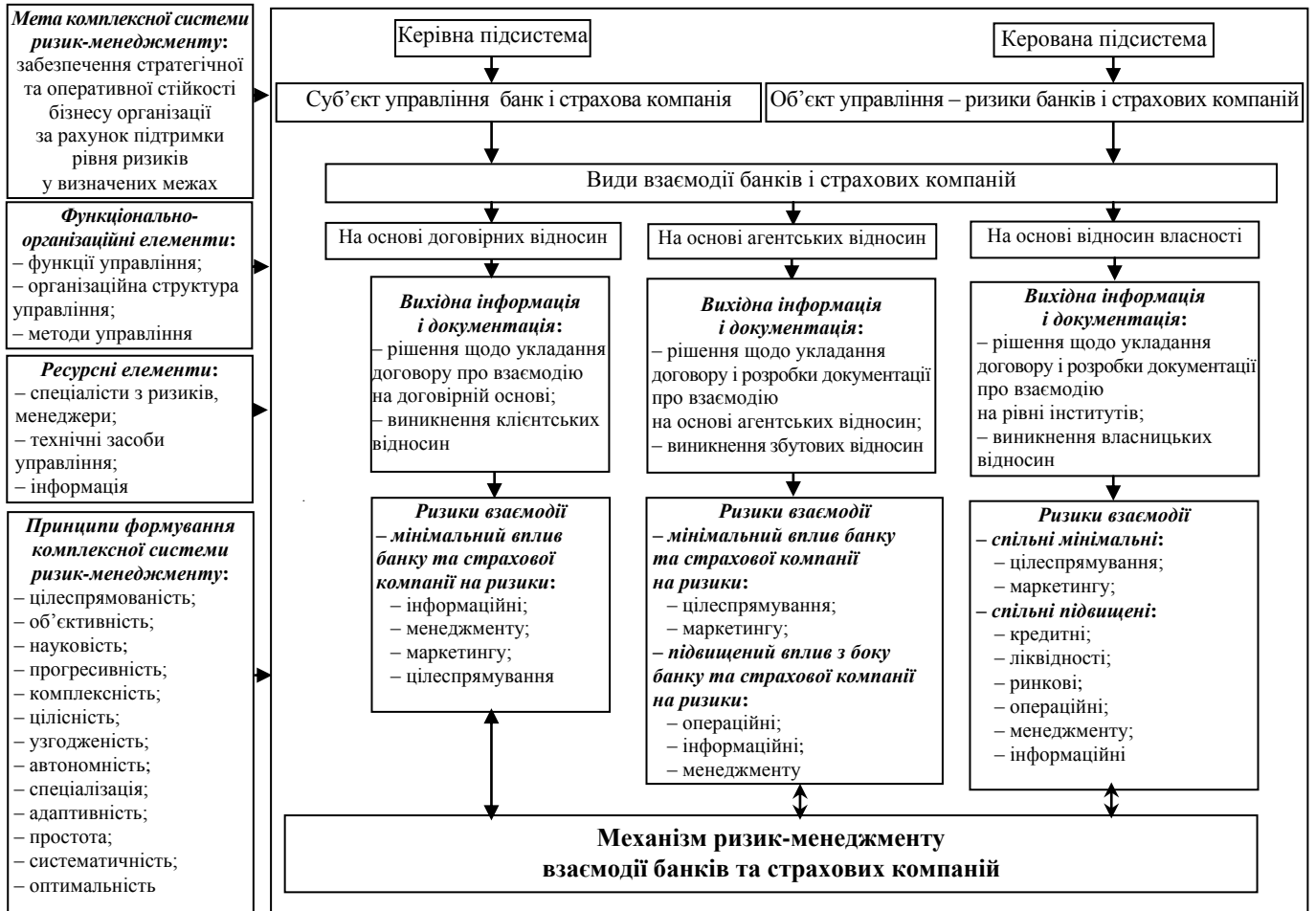

Рис. 5. Комплексна система ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній

При формуванні комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній розроблено відповідний механізм (рис. 6). Весь процес управління ризиками, який полягає в постійному виборі і використанні конкретних принципів, методів, інструментів та формування відповідної їм структури ризик-менеджменту, є циклічним, тому в разі успіху чи невдачі повертаємося до початкового етапу, тобто до поставленої мети або коригування існуючої.

У дисертації проведено картографування ризиків, характерних для різних видів взаємодії, за допомогою сценарного аналізу та ранжування ризиків. Маючи повну та системну інформацію про ризики, ризик-менеджери можуть встановити рівень розвиненості ризику за допомогою карти ризиків. Запропонована класифікація дозволяє розміщувати кожен ризик в окремий квадрат, показуючи положення кожного ризику відносно інших.

Вплив внутрішніх факторів на взаємодію банків та страхових компаній

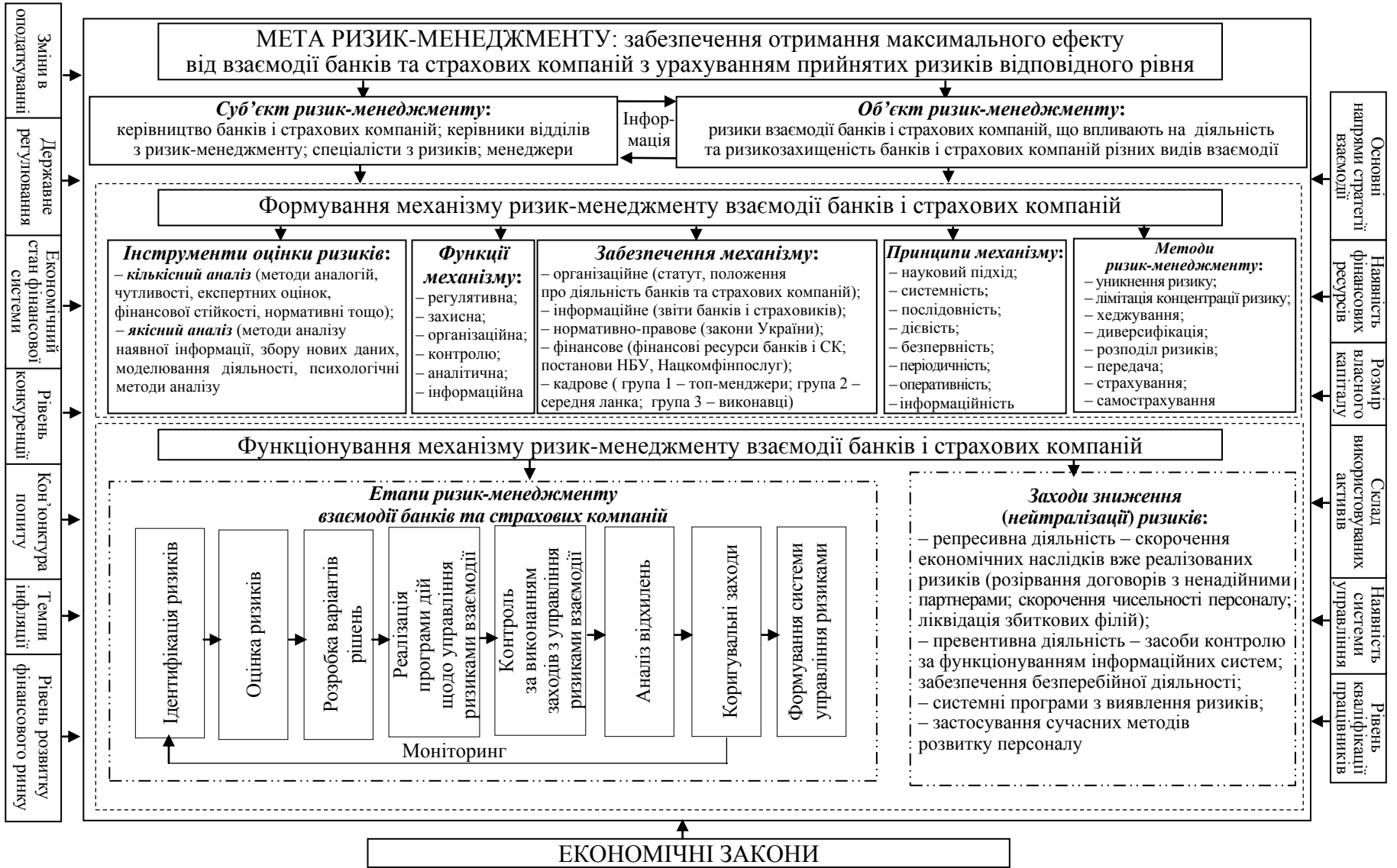

Рис. 6. Механізм ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній

Вплив зовнішніх факторів на взаємодію банків та страхових компаній

У сучасних умовах взаємодії банків і страхових компаній наявність інформаційного забезпечення належної якості та у належних обсягах є необхідною передумовою комерційної успішності. Залежно від ступеня взаємодії і з метою підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення запропоновано адаптувати програмне забезпечення до відповідних стратегічних цілей взаємодії. Відтак рекомендований програмний комплекс дозволяє:

- автоматизувати бізнес-процеси взаємодії;
- знизити фінансові витрати, затрати часу, мінімізувати кількість помилок на проведення розрахунків, формувати та друкувати документи, які входять до складу фінансових продуктів;
- сформувати єдину комплексну базу даних клієнтів із максимальною деталізацією їхніх персональних даних;
- супроводжувати процеси обліку операційної діяльності, формувати аналітичну звітність за показниками оцінки ефективності інтеграції страхової компанії з банком.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведені теоретичні узагальнення та запропоновано розв'язання науково-прикладного завдання, що виявляється у формуванні сукупності підходів до організації комплексної системи ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній. Це дало змогу сформулювати загальні теоретичні та практичні висновки, що відображають вирішення основних завдань роботи відповідно до визначеної мети.

1. В процесі дослідження систематизовано теоретико-концептуальні підходи до трактування поняття «ризик фінансових установ» та запропоновано розглядати його як імовірність одержання негативних наслідків від діяльності на фінансовому ринку, що пов'язана з дослідженням нових ринкових позицій (позитивних, нульових, негативних) у зв'язку з проявом одного або більшої кількості ризикоутворюючих факторів.

2. У результаті дослідження існуючих теоретичних підходів та вивчення нормативно-правової бази щодо трактування сутності ризик-менеджменту взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку визначено, що ризик-менеджмент фінансових інститутів слід розглядати як сукупність дій, заходів і прийомів, які використовують банки та страхові компанії у процесі організації різних видів взаємодії, спрямованих на оптимізацію надання банківських та страхових послуг на ринку, що дозволить забезпечити оптимальність співвідношення прибутку та ризику, тобто такий рівень, який відповідатиме поставленим на певний момент цілям суб'єктів фінансового ринку. Виявлено та доведено, що ризик і управління ризиками є взаємопов'язаними компонентами фінансової системи.

3. При аналізі ризиків, які виникають при взаємодії банківського та страхового сегментів на фінансовому ринку України, систематизовано підходи до типологізації ризиків обох фінансових установ. Це дало змогу виявити найбільш впливові ризики, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий та операційний ризики, ризики цілеспрямування, маркетингу, менеджменту та інформаційний ризик.

4. Ґрунтуючись на історичних аспектах розвитку банківсько-страхової взаємодії та враховуючи світовий досвід такої співпраці, удосконалено науково-методичний підхід до періодизації, що дало змогу запропонувати власне бачення історичних етапів розвитку взаємодії банків і страхових компаній. Обґрунтовано, що такі терміни як кооперація, інтеграція, консолідація, конвергенція, взаємна організація або організація на взаємних началах (крім терміну «взаємодія»), недостатньо широко і повно розкривають економічний зміст і специфіку співпраці між банківським і страховим сегментом фінансового ринку. Саме термін «взаємодія банків та страхових компаній», як сукупність організаційних підходів, методів прийняття рішень та управління рухом фінансових ресурсів банків і страхових компаній є більш широким поняттям, ніж інтеграція страхових компаній з банками. Обґрунтовано переваги взаємодії банків та страхових компаній. Серед переваг визначені: оцінка ризиків, диверсифікація фінансових ризиків, можливість об'єднання технічних засобів, що використовують для оцінки та ризик-менеджменту, можливість поліпшення ефективності управління ресурсами і притаманним їм ризикам, кваліфікований персонал та можливість його об'єднання для оцінки та ризик-менеджменту. Основними видами ефекту взаємодії банків і страхових компаній визначені: маркетинговий, управлінський, фінансовий.

5. Врахувавши максимум можливих та оптимальних для використання в українських реаліях варіантів, удосконалено організаційні види взаємодії банківського та страхового бізнесу, а саме: взаємодія на договірних засадах – клієнтські відносини, агентські відносини – збутові («Bancassurance», «Assurfinance», «Allfinanz», «Finanssurance»); взаємодія на основі відносин власності, що дає змогу врахувати спільні функції банків та страхових компаній (капіталізації, інвестиційна, ризикова), виділити спільні та специфічні ризики, врахувати управлінські взаємозв'язки, використовувати спільні трудові та інформаційні ресурси, виокремити наявність об'єднання (необ'єднання) капіталів банків і страхових компаній залежно від видів взаємодії. Проведено оцінку стану банківського та страхового секторів України, яка дозволила зробити висновок, що діяльність банків і страхових компаній має значний вплив на стабільність фінансового ринку, оскільки ці інститути виступають її найбільш потужними учасниками.

6. З метою підвищення ефективності управління ризиками, удосконалено комплексну систему ризик-менеджменту взаємодії банків та страхових компаній. Реалізація системи ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній та результативність її функціонування базується на тісній взаємодії складових елементів: керівна підсистема; керована підсистема; види взаємодії банків і страхових компаній на договірній основі, на основі агентських відносин, на рівні інститутів, з відповідною вихідною інформацією і документацією та ризиками взаємодії; механізм ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній, який є реалізуючим важелем системи. Елементи базуються на певних принципах, ресурсах та виконують відповідні функції, спрямовані на досягнення мети забезпечення високої результативності взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку.

7. Обґрунтовано науково-методичний підхід установалення рівня розвиненості ризиків взаємодії банків і страхових компаній на основі аналітичного інструменту –

карти ризиків, що дозволило узагальнити перелік мінімальних, підвищених, спільних мінімальних, спільних підвищених ризиків взаємодії банків і страхових компаній для трьох організаційних видів взаємодії. Доведено, що остаточна цінність карти ризику полягає не у визначенні точного впливу або рівня ймовірності специфічної загрози, а у відносному розташуванні однієї загрози щодо інших загроз та в їх розташуванні по відношенню до границі прийнятності ризику при різних видах взаємодії банків і страхових компаній. Для емпіричного дослідження ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній розроблено спеціальний інструментарій – анкету стандартизованого інтерв'ю. На відміну від існуючих анкет, запропонована форма питань дозволяє використовувати більшість методів статистичного аналізу при обробці результатів анкетування, що дало змогу зробити більш повний та детальний аналіз досліджуваної проблеми. Для підвищення оперативності процесу вибору і застосування різних методів оптимізації ризиків розроблено процедуру побудови стратегічних карт ризик-менеджменту за кожним видом ризику для відповідних організаційних видів взаємодії банків і страхових компаній.

8. Під час дослідження визначено та обґрунтовано, що в сучасних умовах взаємодія банків і страхових компаній потребує наявності інформаційного забезпечення належної якості та в належних обсягах. Інформаційно-аналітичне забезпечення взаємодії банків і страхових компаній представляє собою систему збору, обробки, аналізу інформації, а також відповідних процедур моніторингу з метою відстеження реалізації цілей коригування стратегії взаємодії. Налагодження дієвого інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії банків і страхових компаній – одна з передумов ефективної співпраці. Інформаційна інфраструктура призначена для формування та документування цілісної картини технологічних та інформаційних активів при взаємодії банків і страхових компаній.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Сорочинська Н. А. Перспективи розвитку фінансових послуг на основі співпраці банків і страхових компаній / Н. А. Сорочинська // Сучасні підходи, методи та моделі в управлінні фінансами: економічний і соціальний аспекти : монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського, канд. екон. наук, доц. І. М. Михайловської. – Хмельницький : ХНУ, 2010. – С. 223-238 (1,34 д.а.).

2. Сорочинська Н. А. Інтеграція банків та страхових компаній як дієва модель співробітництва / Н. А. Сорочинська, І. М. Михайловська // Вісник Хмельницького національного університету: Серія «Економічні науки». – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 154-157 (0,44 д.а.) (Особистий внесок: визначено та обґрунтовано роль страхових компаній при інтеграції з банками) (0,22 д.а.).

3. Сорочинська Н. А. Конкуренція як стимул утворення нових фінансових послуг / Н. А. Сорочинська, І. М. Михайловська / Вісник Хмельницького національного університету: Серія «Економічні науки». – 2012. – № 3. – Т. 3. –

С. 112-118 (0,25 д.а.) (Особистий внесок: розроблено сценарій утворення нових фінансових послуг) (0,13 д.а.).

4. Пенкаль Н. А. Обґрунтування принципів і методичних підходів щодо інтеграції банків та страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Управління недержавною підсистемою інфраструктури фінансового ринку для забезпечення соціально-економічного розвитку країни : монографія / За заг. ред. канд. екон. наук, доц. І. М. Михайловської. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 181-208 (1,61 д.а.).

5. Пенкаль Н. А. Особливості організаційних форм та інституційно-правових основ взаємодії банків та страхових компаній / Н. А. Пенкаль, І. М. Михайловська // Вісник Хмельницького національного університету: Серія «Економічні науки». – 2014. – № 5. – Т. 1. – С. 105-109 (0,46 д.а.) (Особистий внесок: проаналізовано особливості взаємодії банків та страхових компаній) (0,23 д.а.).

6. Пенкаль Н. А. Риск-менеджмент взаимодействія страхового и банковского бизнеса в Украине / Н. А. Пенкаль // Экономика и предпринимательство. – 2014. – № 1. – Ч. 3. – С. 738-742 (0,42 д.а.).

7. Пенкаль Н. А. Підходи до побудови дієвого управління інформаційно-аналітичними ризиками взаємодії банків і страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Глобальні та національні проблеми економіки (електронне фахове наукове видання). – 2015. – Вип. № 3. – С. 753-757 (0,51 д.а.).

8. Пенкаль Н. А. Інформаційне забезпечення ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Вісник Хмельницького національного університету: Серія «Економічні науки». – 2015. – № 3. – Т. 3. – С. 198-201 (0,27 д.а.).

9. Пенкаль Н. А. Аналіз банківського сектору та його вплив на стабільність фінансового ринку / Н. А. Пенкаль // Світ фінансів. – 2015. – Вип. № 3. – С. 94-104 (0,64 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Сорочинська Н. А. Взаємодія банків та страхових компаній з точки зору системи прийняття рішень / Н. А. Сорочинська // Актуальні проблеми комп'ютерних технологій 2010 : зб. наук. пр. Четвертої всеукр. наук.-техн. конференції (м. Хмельницький, 16-17 травня 2010 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2010. – Т. 2. – С. 112-115 (0,2 д.а.).

11. Сорочинська Н. А. Перспективи розвитку стратегічних альянсів банків та страхових компаній в Україні / Н. А. Сорочинська, І. М. Михайловська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. (м. Суми, 28-29 жовтня 2010 р.) – Суми, 2010. – Вип. 29. – С. 338-348 (0,62 д.а.) (Особистий внесок: проаналізовано тенденції на ринку фінансових послуг) (0,31 д.а.).

12. Сорочинська Н. А. Страховий ринок в умовах світової та національної фінансової кризи / Н. А. Сорочинська // Проблеми розвитку соціально-економічних систем в контексті глобалізаційних викликів : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих вчених (м. Хмельницький, 5-8 травня 2011 р.). – Хмельницький, 2011. – Т. 1. – С. 163-165 (0,32 д.а.).

13. Сорочинська Н. А. Перспективи та шляхи покращення кадрового забезпечення фінансових інститутів на ринку України / Н. А. Сорочинська // Актуальні проблеми підвищення якості підготовки фахівців у галузі економіки в умовах сталого економічного розвитку України : зб. матер. II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 25-26 жовтня 2012 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2012. – С. 44-46 (0,36 д.а.).

14. Пенкаль Н. А. Інноваційні методи фінансового ризик-менеджменту в страховій компанії / Н. А. Пенкаль // Теорія і практика сучасної економіки : XIV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 22 листопада 2013 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – С. 231-234 (0,15 д.а.).

15. Сорочинская Н. А. Взаимодействие страхового и банковского рынка: мировой опыт и Украина / Н. А. Сорочинская // Современные проблемы экономики : сб. науч. работ Междунар. науч.-практ. конф. студ., асп. и молодых ученых (м. Єреван, 21-23 лютого 2013 р.). – Єреван, 2013. – С. 170-174 (0,3 д.а.).

16. Пенкаль Н. А. Ризик-менеджмент взаємодії банків та страхових компаній України / Н. А. Пенкаль // Актуальні проблеми посткризового розвитку банківського сектора України : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студ. та асп. (м. Київ, 15-16 травня 2014 р.). – К. : ДП «Прінт Сервіс», 2014. – Т. II. – С. 117-120 (0,21 д.а.).

17. Пенкаль Н. Управление рисками экономического взаимодействия банков и страховых компаний / Н. Пенкаль // Современные проблемы экономики : 2-я междунар. науч. конф. студ., асп. и молодых ученых (г. Єреван, 13 февраля 2014 г.). – Єреван, 2014. – С. 208-213 (0,26 д.а.).

18. Пенкаль Н. А. Види та сутність організаційних форм взаємодії банків і страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 2-4 жовтня 2014 р.). – Хмельницький : ХмЦПП, 2014. – С. 80-81 (0,1 д.а.).

19. Пенкаль Н. А. Алгоритм процесу управління ризиками взаємодії банків і страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький–Яремче, 8-10 жовтня 2015 р.). – Хмельницький : ФОП Сторожук О. В., 2015. – С. 197-198 (0,07 д.а.).

20. Пенкаль Н. А. Анкета стандартизованого інтерв'ю як дієвий інструментарій при управлінні ризиками взаємодії банків та страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Проблеми сучасної економіки : зб. матер. VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 15-16 травня 2015 р.). У 2 ч.: Ч. 2. – Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2015. – С. 18-23 (0,16 д.а.).

21. Пенкаль Н. А. Генезис понятия «экономичный риск» / Н. А. Пенкаль // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 25-26 вересня 2015 р.). У 2 ч.: Ч. 2. – Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2015. – С. 70-74 (0,25 д.а.).

22. Пенкаль Н. А. Карта ризиків як інструмент управління ризиками взаємодії банків та страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Перспективи розвитку регіонів:

інноваційна діяльність і управління проектами : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 24-25 квітня 2015 р.). У 2 ч.: Ч. 2. – Львів : ЛЕФ, 2015. – С. 91-94 (0,19 д.а.).

23. Пенкаль Н. А. Механізм управління взаємодії банків та страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24-25 квітня 2015 р.) : у 2 ч. – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – Ч. 2. – С. 68-71 (0,12 д.а.).

24. Пенкаль Н. А. Управління ризиками взаємодії банків і страхових компаній / Н. А. Пенкаль // Розвиток національної економіки: теорія і практика : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, Тернопіль, 3–4 квітня 2015 р.). – Крок, 2015. – Т. I. – С. 223-225 (0,16 д.а.).

25. Penkal N. A. Common risks for banking and insurance institutions / N. A. Penkal // Economics, management, law: problems and prospects: Collection of scientific articles. Vol. 2: Agenda Publishing House. Coventry, United Kingdom, 2015. – P. 96-99 (0,23 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Пенкаль Н. А. Ризик-менеджмент взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2015.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню в галузі ризик-менеджменту взаємодії банківського та страхового сегментів. На основі узагальнення наукових досліджень уточнено поняття «ризик фінансових установ», досліджено генезу наукових поглядів на понятійний апарат процесу інтеграції банків та страхових компаній, сформовано теоретичні і методичні засади взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку.

У роботі обґрунтовано поняття «ризик-менеджмент взаємодії банківського та страхового сегментів фінансового ринку», проаналізовано підходи до типологізації банківських ризиків і ризиків страхових компаній, виявлено ризики, які впливають на діяльність банківського та страхового сегментів фінансового ринку при їх взаємодії. Визначено особливості організаційних видів та інституційно-правових основ взаємодії банків і страхових компаній.

Удосконалено комплексну систему ризик-менеджменту взаємодії банків і страхових компаній для різних організаційних видів, таких як: взаємодія на основі довірливих відносин (клієнтських), на основі агентських відносин (збутових) та на основі відносин власності. Удосконалено науково-методичний підхід щодо оцінки спільних ризиків взаємодії банків і страхових компаній. Обґрунтовано напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії банків і страхових компаній на основі побудови інформаційно-аналітичного комплексу такої взаємодії з урахуванням специфічних вимог цих інститутів як сегментів фінансового ринку.

Ключові слова: ризик-менеджмент, банк, страхова компанія, взаємодія, ризик, система ризик-менеджменту, механізм ризик-менеджменту, фінансова установа.

АННОТАЦИЯ

Пенкаль Н. А. Риск-менеджмент взаимодействия банковского и страхового сегментов финансового рынка Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Тернопольский национальный экономический университет, Тернополь, 2015.

Диссертация посвящена исследованию в области риск-менеджмента взаимодействия банковских и страховых учреждений. На основе анализа научных взглядов на определение понятия «риск», в работе дана авторская трактовка понятия «риск финансовых учреждений» как вероятность получения отрицательных последствий деятельности на финансовом рынке, связанная с исследованием новых рыночных позиций (положительных, нулевых, негативных) в связи с проявлением одного или более рискообразующих факторов. Обосновано, что понятие «интеграция банков и страховых компаний» не отображает сущности сотрудничества банков и страховых компаний, в следствии чего предлагается понятие «взаимодействие банков и страховых компаний» как наиболее широкое. Сформированы теоретические и методические основы взаимодействия банковского и страхового сегментов финансового рынка.

В следствии обобщения и систематизации сформулировано понятие «риск-менеджмент взаимодействия банковского и страхового сегментов финансового рынка», проанализированы подходы к типологизации банковских рисков и рисков страховых компаний, обоснованы риски, влияющие на деятельность банковского и страхового сегментов финансового рынка при их взаимодействии. Такими рисками являются: кредитные риски и риски ликвидности, рыночный и операционный риски, риски целенаправленности, маркетинга и менеджмента, а также информационные риски.

Выявлены основные тенденции в банковском и страховом сегментах финансового рынка Украины. Учитывая результаты, обосновано, что взаимодействие банков и страховых компаний – наиболее перспективное направление в деятельности данных учреждений. Приведен список операций, перечень которых сможет пополнить ассортимент уже существующих в банках и страховых компаниях.

Систематизированы факторы развития взаимодействия банковского и страхового бизнесов в разрезе четырех блоков, а именно: мега-, макро-, мезо- и микроуровней.

Определены особенности организационных видов и институционально-правовых основ взаимодействия банков и страховых компаний, а также основные виды эффекта от такого взаимодействия.

Усовершенствована комплексная система риск-менеджмента взаимодействия банков и страховых компаний для различных организационных видов, таких как: взаимодействие на договорной основе, с клиентскими отношениями; на основе агентских отношений; на уровне институтов, с учетом механизма риск-менеджмента взаимодействия банков и страховых компаний как составляющей комплексной системы риск-менеджмента.

Усовершенствован научно-методический подход к оценке общих рисков взаимодействия банков и страховых компаний с помощью построения карт рисков.

Обоснованы направления совершенствования информационно-аналитического обеспечения взаимодействия банков и страховых компаний на основе построения информационно-аналитического комплекса такого взаимодействия с учетом специфических требований этих институтов как сегментов финансового рынка.

Ключевые слова: риск-менеджмент, банк, страховая компания, взаимодействие, риск, система риск-менеджмента, механизм риск-менеджмента, финансовое учреждение.

ANNOTATION

Penkal N. A. Risk management interaction of banking and insurance segments of the Ukrainian financial market. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Economic Sciences, Speciality 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – Ternopil National Economic University, Ternopil, 2015.

This dissertation focuses on research in the field of risk management interaction of banking and insurance segments. The concept «risk of financial institutions» has been specified on the basis of summarizing the research, the genesis of scientific views on the conceptual framework of the process of interaction between banks and insurance companies has been analyzed, and the theoretical and methodological principles of interaction between banks and insurance segments of the financial market have been formed.

The notion of «risk management interaction of banking and insurance segments of the financial market» has been motivated, the approaches to the typology of banking risks and risks for insurance companies have been analyzed and the risks which affect the banking and insurance segments of the financial market in their interaction have been exposed. The features of organizational types and institutional and legal fundamentals of interaction between banks and insurance companies have been defined.

The integrated risk management system of interaction between banks and insurance companies has been improved for different organizational types, such as cooperation on a contractual basis, on client relations, on agency relations and on the level of institutions. Scientific and methodical approach to rating the risks of joint interaction between banks and insurance companies has been improved. The ways of improving information and analytical support of interaction between banks and insurance companies have been founded on the basis of information-analytical complex of such an interaction with the regard to specific requirements of these institutions as financial market segments.

Key words: risk management, bank, insurance company, interaction, risk, risk management system, the mechanism of risk management, financial institution.